

Fågelfaunan på Rudö-ängen, Askö- viken, våren 1990

Thomas Pettersson

I den sydvästra delen av Askövikens ligger ett avsnitt strandäng som populärt benämns Rudö-ängen. Ängen, som upptar en yta av ca 13 ha, ligger mellan en invallning och ett expanderande bladvassbälte. Vegetationen domineras närmast vallen av grenrör *Calamagrostis canescens* medan den våtare delen närmast vassen domineras av kråklöver *Potentilla palustris* och gul svärdslija *Iris pseudacorus*. Smärre arealer domineras av jättegröe *Glyceria maxima* resp. vasstarr *Carex acuta* (Berg 1983).

Ängen har inte hävdats under åtminstone de senaste 40 åren. Tidigare har den dock använts som hårdvallsäng, vilket framgår av ekonomiska kartan från år 1907, och senare som betesmark, vilket stängselrester vittnar om. Ohävdens harsjälvfallet medfört att ängen börjat växa igen med högvuxna örter och gräs och i viss utsträckning buskar. Under de senaste decennierna har ängens betydelse för häckande och rastande änder och vadare praktiskt taget upphört. Ett undantag utgörs av våren 1977, då ett kraftigt vårfölde, föregått av en våldsam gräsbrand sommaren 1976, medförde att ängen levde upp som fågellokal. Detta gav en vision om ängens potential.

Sommaren och hösten 1989 buskröjdes ängen och gräset slogs och brändes. Ett ovanligt lågt vattenstånd i Mälaren vid denna tidpunkt medförde att större delen av ytan kunde bearbetas. Under hösten och vintern 1989/90 rörde VOF-medlemmar på ideell väg också fram den klassiska utsiktsplatsen på Rudöklippan.

Med detta som bakgrund beslutade VOF:s Askövikskommitté att mer systematiskt doku-

mentera fågelförekomsten på ängen i april och maj 1990. Detta kunde utan större besvär utföras i samband med de simfågelräkningar som dagligen utfördes i närheten. Liksom under åren 1982 samt 1985-89 häckfågeltaxerades ängen - en taxering som f.ö. omfattar hela Askövikens naturreservat (Skoglund 1983, VOF, opubl.).

Häckande fåglar

Rudö-ängens häckande fågelfauna har under åren före 1990 karaktäriserats av arter som gynnas av olika stadier av igenväxning. Efter åtgärderna, som beskrivits ovan och som förhoppningsvis skall följas upp med återkommande hävd genom slåtter och kreatursbete, förändrades artsammansättningen markant. Arter som förknippas med kraftigt igenväxta marker, t.ex. buskskvätta och gräshoppssångare, minskade betydligt eller försvann som häckfåglar. Samtidigt kunde hävdberoende arter som tofsvipa och gulärta etablera sig. Se tabell 1.

Rastande fåglar

Från att praktiskt taget helt ha saknat betydelse som rastlokal medförde 1990 års åtgärder att änder och vadare i viss utsträckning åter kunde utnyttja ängen. Det relativt magra resultatet har troligen sin största förklaring i att våröversvämningarna inte var särskilt omfattande. I mars täcktes visserligen större delen av ängen av klarvatten, vilket drog till sig måttligt med t.ex. gäss, men Mälarens vattenstånd sjönk snabbt för att redan i mitten av maj vara nere på

medelvattennivån (26 cm ö.h. = 4.10 enligt höjdsystem 1900). Några noteringar förtjänar dock att uppmärksammas, framför allt de 210 enkelbeckasinerna som skrämdes upp från ången av en brun kärnhök den 11 april. Vidare bör framhållas att brushane och grönbena rastade i maj, om än i blygsamma tal. Se tabell 2.

Framtiden

Sommaren och hösten 1990 har arbetena med att restaurera ången fortsatt. De flesta kvarvarande buskrötter har brutits upp och större delen av ytan har frästs i syfte att eliminera tuvheter. Inom parentes kan nämnas att området efter fräsningsarna i kombination med ett stigande vattenstånd utgjorde en spännande lokal för småvadar. Exempelvis kunde större strandpipare, småsnäppa och kärrsnäppa noteras i augusti-september. VOF avser att även under våren 1991 systematiskt kontrollera ångens funktion som rastlokal. Även häckfågeltaxering skall utföras.

Ett problem i sammanhanget bör belysas, om än tämligen summariskt. Mälaren har under de senaste 50 åren genomgått flera regleringar, som syftar till att utjämna vattenståndsfuktuationerna. Under åren 1890-1942 hade sjön en årlig medelamplitud på 91 cm medan motsvarande värde för åren 1986-90 var 37 cm. Detta medför flera praktiska problem vid hävden av strandängen. De tidigare lågvattenperioderna

Tabell 1. Antal par/revir av fågelarter som taxerats 1982 och 1985-90 på Rudö-ängen. - = arten har ej taxerats detta år. Övriga arter som häckar på ången, men som inte har taxerats något år, är sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus* och sävsparv *Emberiza schoeniclus*.

Art	1982	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	-	0	0	1	0	1	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	0	0	0	0	0	0	2
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	4	5	1	1	2	3	3
Ångspilårka <i>Anthus pratensis</i>	2	1	1	2	3	3	3
Gulärta <i>Motacilla flava</i>	1	0	0	0	0	0	2
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	-	2	2	7	7	8	2
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	2	0	0	2	3	3	0
Tönsångare <i>Sylvia communis</i>	-	0	0	0	1	1	1
Tönskata <i>Lanius collurio</i>	0	0	0	0	0	1	0
Rosentink <i>Corpodacus erythrinus</i>	0	0	0	0	1	0	0

Tabell 2. Rastande fåglar på Rudö-ängen i april och maj 1990. Endast de dagar då någon räkning gjorts har angivits i tabellhuvudet. + = arten har noterats men ej räknats.

Art	1	7	8	9	11	12	13	14	16	17	18	20	22	24	26	29
Grågås <i>Anser anser</i>																
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>																
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>																
Trana <i>Crus grus</i>																
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	1															
Brushane <i>Phlimachus pugnax</i>																
Dvärbäckasin <i>Lymnocryptes minimus</i>	1															
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>																
Grönben <i>T. glareola</i>																
Ångspilårka <i>Anthus pratensis</i>																
Gulärta <i>Motacilla flava</i>																
Sädesårta <i>M. alba</i>																
Art	2	5	8	10	12	14	17	20	23	30						
Grågås <i>Anser anser</i>																
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>																
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>																
Trana <i>Crus grus</i>																
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	3	4	3	1	2	2	4	3	1	4						
Brushane <i>Phlimachus pugnax</i>																
Dvärbäckasin <i>Lymnocryptes minimus</i>																
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>																
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>																
Grönben <i>T. glareola</i>																
Ångspilårka <i>Anthus pratensis</i>																
Gulärta <i>Motacilla flava</i>																
Sädesårta <i>M. alba</i>																
Art	2	5	8	10	12	14	17	20	23	30						

Utsikt från Rudö-klippan över den restaurerade ängen. 1 juli 1990. Foto: Thomas Pettersson.

Teknik och människor
Kunskap och kvalitet

Proffs Repro

Din samarbetspartner
för kvalificerat
repro-arbete.

Tel. 021-30 01 35